בודקו שכונות שכונות *אבדה בו שכבת זרע חדש בודקו במחט שחוק בודקו בחמה תנא אין שכונה פחותה משלש אצבעות *ת"ר בגד שאבד בו כלאים הרי זה *לא ימכרנו לעובד כוכבים ולא יעשנו מרדעת לחמור אבל עושה ממנו תכריכין למת אמר רב יוסף זאת אומרת מצות בטלות לעתיד לבא א"ל אביי ואי תימא רב דימי והא א"ר מני א"ר ינאי לא שנו אלא לספדו אבל לקוברו אסור א"ל לאו איתמר עלה א"ר יוחנן אפילו לקוברו ור' יוחנן לטעמיה *דא"ר יוחנן מאי דכתיב °במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא בגד שאבד בו כלאים צובעו ומותר א"ל רבא לרפרם בר פפא מנא ליה לסבא הא א"ל מתני' היא דתנן בודק עד שמגיע לסלע ואי ליכא אימר עורב נטלה הכי נמי עמרא וכיתנא בהדדי לא סליק להו צבעא וכיון דלא ידיע אימר מנתר נתר אמר רב אחא בריה דרב ייבא משמיה דמר זוטרא האי מאן דרמי חוטא דכיתנא בגלימיה דעמרא ונתקיה ולא ידע אי נתיק אי לא נתיק שפיר דמי מ"ט מדאורייתא שעטנז כתיב *עד שיהיה שוע טווי ונוז ורבנן הוא דגזרו ביה וכיון דלא ידע אי נתקיה שרי מתקיף לה רב אשי אימר אי שוע אי טווי או נוז והלכתא כמר זוטרא מדאפקינהו רחמנא בחדא לישנא ת"ר בגד צבוע מטמא משום כתם רבי נתן בר יוסף אומר אינו מטמא משום כתם שלא תקנו בגדי צבעונין לאשה אלא להקל על כתמיהן תקנו מאי תקינו אלא שלא הותרו בגדי צבעונין לאשה אלא להקל על כתמיהן הותרו מכלל דאסירי אין א) דתנן בפולמוס של אספסינוס גזרו על עטרות חתנים ועל האירוס בקשו לגזור על בגדי צבעונין אמרי הא עדיפא כדי להקל על כתמיהן: **מתני'** ב) שבעה סמנין מעבירין על הכתם רוק תפל ומי גריסין ומי רגלים ונתר ובורית קמוניא

תהלים פח

כלאים פ"ט מ"ט

א) סוטה מט. גיטין ז. ב) סנהדרין מט: פ"ש וכתים לג.

בודקו שכונות שכונות. כל שלש ושלש אצבעות לבד: **במחט.** מקום הזרע קשה והמחט מתעכב ליכנס בו: **חדש** אין נבדק בחמה לפי שהוא עב ומהודק אבל שחוק נבדק בחמה שוטחו כנגד עיניו מקום הזרע הוי סתום ואין החמה נראית כנגדו כל כך: **שאבד בו כלאים.** שלא היה מכיר חוט הצמר כנגד הפשתן נתקו וכשר: **לא ימכרנו לעובד כוכבים.** דלמא העובד כוכבים ומזבן ליה לישראל: **צובעו ומותר.** שעל ידי הצבע הוא ניכר כדמפרש עמרא וכיתנא לא שליט בהו צבעא כי הדדי שהפשתן קשה לקבל הצבע יותר מן הצמר ואי לא מינכר בצבעא ודאי נפל: **מגליה לסבא הא.** דסמכינן אהכי: **שוע.** לשון חלק תרגום של חלק* שעיע. כלומר שיהו חלוקין יחד במסרק: **וטווי.** יחד: **ונוז.** ארוג. ורבנן הוא דגזור בארוג שלא שוע וטווי: **להקל על כתמיהן.** שאין הכתם ניכר בו כמראה דם גמור: **בפולמוס.** חיל: **אירוס.** מפרש בגמרא בסוטה (דף מט:) טבלא דחד פומא והיינו זוג המקשקש: **מתני' מעבירין על הכתם.** שאין הדם בטל עד שיעבירו כולן עליו: **רוק תפל.** לקמן מפרש שלא טעם כלום כל אותו היום קודם לכן והיינו תפל בלא טעם: **מי גריסין.** מפרש לקמן:

תורה אור

קמוליא

בודקו שטות שטות. תימה דמשמע דאם לא נמצא טהור ותימה דאמר לעיל לר"מ כל דבר שבחזקת טומאה לעולם הוא בטומאתו עד שיודע לך טומאה היכן היא ואפילו רבנן לא פליגי לגבי דם כדאמרן לעיל האי דם מהיכא אתי וי"ל דהכא נמי דמי לגל דשמא מעלמו הלך או נתכבס על ידי שום דבר ולאו אדעתיה ואפשר דאפילו ר"מ מודה הכא דשכיח טפי מלמימר עורב נא ונטלה: **בגד** שאבד בו כלאים לא ימכרנו לעובד כוכבים. וא"ת וליבטיל ברובא כדפרכינן בסוף תמורה (דף לד.) גבי שער נזיר שארגו בבגד ידלק וליבטיל ברובא ומשני בגלימא שארג בו נוצה לצור דחשיב ולא בטיל וי"ל דלא שייך בטול ברוב א) אלא כשהאיסור מעורב בהיתר אבל כלאים שניהם היתר ונאסרין על ידי תערובות כך אסור המרובה כמו המועט: **לא** ימכרנו לעובד כוכבים. פרש"י דנקט אבד שאם היה מכירו נותקו מן הבגד ומותר וכן י"ל שהיה מותר למוכרו לעובד כוכבים אם היה ניכר אף בלא נתיקה וכן לעשות מרדעת לחמור וכל שכן תכריכים למת כיון שהכלאים ניכרין לא קני ליה ישראל מעובד כוכבים וכן המרדעת לא חיישינן דלמא מימליך לעשות בגד כדתנן במסכת כלאים (פ"ט מ"ד) מרדעת החמור ותכריכי המת אין בהם משום כלאים או נמי לא חיישינן בשדה מרדעת שיעלה על כתפו דתנן התם סיפא לא יעלה את המרדעת על כתפו ואפי' להוציא בה את הזבל אבל בהעלאה לא גזרינן אטו"ל ואין דרכה בהעלאה דמן התורה לא אסור אלא העלאה אבל להציעו תחתיו שרי ורבנן גזרו אפילו עשר מצעות זו ע"ג זו בשאר כלאים אטו העלאה ובאין דרכו בהעלאה שרי להציעו תחתיו ואפילו מדרבנן ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן אבל אבד בו כלאים אסור למרדעת אע"ג דאין דרכו בהעלאה והיינו טעמא דתנן במסכת כלאים (שם מ"ב) הכרים והכסתות אין בהם משום כלאים ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן לפי שאין דרכן בהעלאה לא גזרו חכמים בהצעתן ובמרדעת נמי בעינן שלא יהא בשרו נוגע בהם דתו ליכא למיחש לכריכה נימא: **אבל** עושה אותם תכריכין למת. וכל שכן אם לא אבד ואבד דנקט לרבותא דאע"ג דאסירא כדפרישית דתכריכי המת שרו כדאמר במסכת כלאים (פ"ט מ"ד) תכריכי המת אין בהן משום כלאים דכיון דאסורי בהנאה לא משתמשי בהו ולא אתי לזבוני לעובד כוכבים וא"ת והאיכא לועג לרש שמלבישו בדבר האסור ומראה לו שאין לו עוד חלק במצות כדאמר בהתכלת (מנחות דף מא.) גבי ציצית והתם קאמר שעטנז ולא רמינן ליה משום לועג לרש ופרשב"ם דאין בו איסור ואפילו לחי כי האי גוונא שאין המת נהנה בו וקשה דהא ציצית נמי אין המת חייב בו אם אין בו הנאה לבישה ומוכרי כסות דפטירי מכלאים פטורים נמי מציצית ומפרש רבינו תם דדוקא שייך לועג לרש בציצית משום דשקולה כנגד כל המצות כדנפקא לן במנחות (דף מג:) וזכרתם את כל מצות ה' והא דאמר בפרק מי שמתו (ברכות דף יח.) (רבי לרבי חייא) דליה לכנפך דלא לימרו למחר באין אצלנו ועכשיו מלעיגים אותנו אע"ג דיש למתים ציצית מכל מקום מה שהוא מרמזים עליהן בפניהם מקיימי מצות והם אינם מצווין קרי לועג לרש ואם תאמר ועכשיו שאנו רגילין להסיר ציצית מטליתות המתים היכי הוא זה והא אמרינן במנחות (דף מא.) שלכתחילה צריך ליתן ציצית בבגדי המתים משום לועג לרש ובמתני' מדבר מליט בהמוכר הספינה (ב"ב דף עד.) שהיה להם ציצית מיהו מהא לא קשה שבכל פ' כתב היו נכנסים בקבריהם חיים ולאחר הכרוז יצא הבדלו חיים מתוך המתים כדאיתא באיכה רבתי אבל על מנהגנו יש לתמוה מכח ההיא דהתכלת (מנחות דף מא.) ואור"י דבימי חכמים שבלן היו לובשים ציצית אם לא היה להם גם במותם לעג גדול היה שדומה כמו שהיו אומרים האיל ומת אין צריך עוד ציצית אבל עכשיו שאין הכל לובשים ציצית בחייהם אם ישימו ציצית לטלן הוא יותר לועג לרש שבחייו לא קיים ובמותו יקיים ואם ישים למי שהיה לו בחייו ולא למי שלא היה לו יתביישו האחים כדתניא בפ' בתרא (לקמן דף עא.) בראשונה היו מטבילין על גב נדות מתות והיו החיות מתביישות התקינו שיהו מטבילין על הכל ועוד יש קצת סמך למנהגנו שמסירין הציצית ממסכת שמחות (פי"ב) שאבא שאול צוה את בניו קברוהו תחת מרגלותיו של אביו והתירו תכלת מאפליונו מיהו טעמא של אבא שאול לא נתברר ג): **אמר** רב יוסף זאת אומרת מצות בטילות לעתיד לבא. תימה אמאי לא קאמר רב יוסף מילתיה אמתניתין דכלאים דתנן בהדיא תכריכין למת אין בהם משום כלאים וי"ל דמהך מתניתין לא משמע אלא שכל אדם שהוא מת אין עליו משום איסור כלאים אבל הך דקתני דלכתחילה עושה לו תכריכין מכלאים אע"פ שכשיעמוד לעתיד יעמוד במלבושיו שנקבר בהן שמע מינה שמצות בטילות לעתיד לבא: **שוע** טווי ונוז. פירש"י תרגום של חלק שעיע שחולקין אותו יחד במסרק וטווי יחד ונוז ארוג ורבנן גזור בארוג בלא שוע וטווי וקשה דא"כ כלאים בציצית היכי משכחת לה דאיצטריך קרא למשרי והלא חוטי תכלת חלוקין במסרק וטווי לבדם וע"ק דאי נוז ארוג הוא מאי פריך ואימא או שוע או טווי או נוז היכי יהיה שוע או טווי כלאים בלא נוז שהאריגה היא האיסור ועוד דלמה לי קרא דנוז לאריגה מיחדו נפקא דדרשינן מינה ג) שתי תכיפות וכל שכן ארוג ומפרש רבינו תם דמדאורייתא שעטנז כתיב עד שיהיה שוע טווי ונוז שוע כל אחד לבדו וכן נמי טווי וכן נוז לבדו ואחר כך יחדיו לחברם ופירוש נוז הייינו שזור כדאיתא במשניות (כלאים פ"ט מ"ח) נוז נלוז ומליז הוא לאביו שבשמים אלמוד"ש הוא בלע"ז לשון עקש ופתלתול (דברים לב) ומשום הכי איצטריך קרא למשרי כלאים בציצית שחוטי הציצית שזורין כדאיתא בספרי פתיל תכלת טווי ושזור אין לי אלא תכלת לבן מנין אמרה תורה תן תכלת ותן לבן מה תכלת שזור אף לבן שזור וארוג נפקא לן מיחדו כדפרישית ותוס' דכיתנא מיירי בגלא כשזור ופריך ואימא או שוע כל אחד לבדו ואחר כך מחברם או טווי כל אחד לבדו ומחברם או נוז כל אחד לבדו ומחברם אחר כך ומשני דהלכה כמר זוטרא מדאפקינהו קרא בחד לישנא: [וע"ע תוס' יבמות ה: ד"ה עד שיהא]:

א) [נ"ל ר' חייא לר' יוחנן] ב) [וע"ע תוס' ברכות יח. ד"ה למחר ותוס' פסחים מ: ד"ה אבל ותוס' ב"ב עד. ד"ה פסק ותוס' פ"ג סב: ד"ה אבל] ג) [יבמות ה:]

למחר

נר מצוה

כ א מיי' פ"ד מהל' משכב ומושב הל' י"ב סמג לאוין קיא:

כא ב מיי' פ"י מהל' כלאים הל' ט (וע' בכסף משנה ובכ"מ) סמג לאוין רפג טוש"ע יו"ד סי' שא סעי' ח [וברב אלפס כאן פ"א קמא:]

כב ג ד מיי' שם הל' כה טוש"ע שם סעי' ו:

כג ה מיי' שם הל' ט [טוש"ע יו"ד סי' שא סעיף ח]:

כד ו מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' ט (ועי' בכ"מ וכל"מ) סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצ סעי' י:

כה ז מיי' פ"ה מהל' תענית הל' ט"ז סמג עשין מדרס ג טוש"ע או"ח סי' תקמ סעיף ד:

כו ח מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הל' נ ופ"ד מהל' משכב ומושב הל' י"ב סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קצ סעי' לג:

◆

מוסף רש"י

ראה לעיל דף ס ע"ב למטה

פסחים מ: ע"ש סה:

[פי' תוס' חולין לג. מד"ה ובנמצא]

[כלאים ט]

(שבת נ. קמא:)

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה בגד וכו' וי"ל דלא שייך ביטול ברוב. כ"כ פי' חולין לב. ע"ש תוס' ד"ה ובנמצא וכו' נסתייע הדבר לאמרו לגס כוה:

◆

תוספי הרא"ש

תניא לר' יונתן דליית שלא יאמרו לסחור באין אצלנו ועכשיו מלעיגין עלינו ראשי' אם היו משימין ציצית בתכריכי המת איכא לועג שמראין עצמן כמקיימי מצות ושמתים אתם יכולין לקיים ומטמאי מדבר אין קשה לטעת שלנו דאמרינן בב"ב פרק המפינה גבי רבה בר בר חנה שנפל ציצית מבגדיהם אלמא שמטילין ציצית למתים. שאני התם שהיו מכניסין חיים בקבריהם ובבקיות תכריז יצא הבדלו החיים מן המתים. אומר ר"ת ששמעתי מזקני (לומר) [לומר] משום שציצית מצוה גדולה היא והוי כמו עדות שקיים את התורה כדאיתא במדרש לדור תם חסר וא"ו לדורותם ואף הדור הזה ראוי לאותו עדות. ונ"ל כי בימיהם היו לובשים טליתות בן ד' כנפים וכיון שהיה להם בחייהם היו שמים גם במותם אבל עכשיו שאין לובשים בחייהם לא יתכן שיעשו לו במותו מה שלא עשה בחייו. ואי תימא יעשו לאותו שהיו לו בחייו ונמצאו אחרים מתביישים. והכ"ע אמרינן לקמן בפרק בתרא בתחילה היו מטבילין כלים על גבי נדות מתות והיו נדות חיות מתביישות והתקינו שיהו מטבילין על הכל. וכ"ת דלא דמי לרך ... דאמרינן בפ' התכלת א"ל מלאכא לרב קטינא סרבלא בסיתוא וסדינא בקייטא מצוות ציצית מה תהא עליה ... נפשי' מציצית והסיק התם דבעינן ריתחא ענש עלה והיינו דוקא ביכולין שכל לבושן היה בטלית בת ד' כנפות הילכך השתא טלית פטורה מיענש אבל השתא שכל מלבושינו אין לו ד' כנפות אפי' בעידן ריתחא לא מיענש. ומ"מ נכון לכל ירא שמים לקנות טלית בת ד' כנפות לחייב עצמו בציצית שהיא מצוה גדולה וחשובה כדאמרינן בב"ד הכי משה רבינו והיה רדוף ליכנס לארץ לאכול מפריה ולשבוע מטובה אלא כך אמר משה מצות שיוכלו להתקיים על ידם יתקיימו על ידי. ועי"ל כי סמך לדבר במסכת שמחות דקאמר התם אבא שאול צוה את בניו קבירוני תחת מרגלותיו של אבא והתירו תכלת מאפליוני א). ועל פי ספרים החיצונים אנו עושים כמה דברים כמו ויחל משה בתענית ובמגלה שאמר בברכות וקללות וכן איתא בכלה ר"ח אב שאל להיות בשבת מפטירין חזון ישעיהו ואנו נוהגין על פי מדרש פסיקתא לומר חזון ישעיהו בשבת שלפני ט' באב: זאת אומרת מצות בטילות לעתיד לבא. תימה שלא אמר דבריו על המשנה ר"ל משום דבברייתא קתני עושין אותו תכריכין למת לכתחלה: לא שנו אלא לספדו דבעולם הזה לאו בר מצוה הוא אבל לקוברו אסור דלעתיד לבא כשיחיו ויעמדו בלבושיהם יתחייבו במצות: שוע טווי ונוז. פרש"י שיהיה הצמר והפשתן מתוקנים יחד

תוספי הרא"ש

בגמרא ושזורין יחד ונוז והיינו ארוג. וקשה דא"כ אמאי הצריך להתיר כלאים בציצית והלא התכלת צריך להיות סרוק לבדו וטווי לבדו. ר"ש שוע לבד וטווי לבד ונוז יחד והיינו ארוג. וקשה דא"כ אמאי הוי האי חוטא דכיתנא בגלימא דעמרא מדרבנן והלא כל אחד היה שוע לבד וטווי לבד וארוג יחד והרוצה הוא לסור דבארוג היש לא היה שוע או לא היה טווי ועוד מאי פריך ואימא או שוע או טווי או נוז דשוע ולא נוז לאו בגד הוא כיון שאינו ארוג. ואין לפרש ואימא שוע בהדי נוז או טווי בהדי נוז או נוז לחודיה דא"כ שוע וטווי דכתב רחמנא למה לי כיון דבנוז לחודיה חייב. ועוד מאי שנא שוע וטווי דקאי על כל חד וחד ונוז קאי אצמר ופשתים בהדי הדדי. ועוד היכי משכחת לה נוז לחודיה בלא שוע ובלא טווי. ועוד אמאי צריך קרא לארוג הא מיחדיו נפקא לן דשתי תכיפות חיבור כ"ש ארוג. הילכך נראה לר"ת לפרש שעטנז יחוד שיהא כל אחד שוע לבד טווי לבד ונוז לבד ואח"כ מחובר יחדיו. ונוז היינו שזור כדתנן במס' כלאים נלוז ומליז הוא לאביו שבשמים לשון עקש ופתלתול לפי שהוא משזר מעוקם ונפתל והך חוטא הוי מדרבנן לפי שלא היה שזור וצריך סלק דבעינן כל שלשתן בהדי יחדיו ואימא או שוע או טווי וחבורו כעין לבדים או טווי בלא שוע ונוז וחבירו כעין בגדים גרועים דלא שודרי ולא שעי או נוז ששזור פתילה של צמר ושל פשתים וחברם. והא דאיצטריך לאישרי כלאים בציצית משום דבעינן שהוא חוט של תכלת שזור כדאשכחן בעירובין פרק המוצא תפילין. המוצא תכלת בשוק לשתות פסולה חוטין כשרה. ומוקי לה בשזורין דכיון ששזורו ודאי לשם ציצית טוואן. ובסיפרי מפיק לה מקרא דשזורים בעינן דקאמר והתם פתיל תכלת טווי ושזור אין לי אלא תכלת לבן מנין אמרה תורה תן תכלת בציצית ותן לבן מה תכלת טווי ושזור אף לבן טווי ושזור וסתם בגדים נמי יש לתת חוטין שזורין בסוף הבגד כדי שלא יפסיד הבגד כדאמרינן בעירובין פרק המוצא תפילין. ודילמא אורשתא ורישתא ודליסא סייבינהו הילכך הוי תכלת כשרין כלאים דאורייתא. והא דתנן בפרק בתרא דמסכת כלאים אין חייבין משום כלאים אלא על טווי וארוג. שנאמר שעטנז שוע טווי ונוז לאו משום דנוז הייגו ארוג דא"כ הוה לו לומר שאינו חייב אלא על שוע טווי וארוג אלא לאו לסידרים כולי ששעטנז והא דאתא אלא משום טווי לחודיה נקטיה אבל ארוג נפקא לן מיחדיו: